

Selvmord blandt veteraner: 1992-2014

VETERANCENTRET

Selv mord blandt veteraner: 1992-2014

Udarbejdet ved Veterancentret af

Mia Sadowa Vedtofte, ph.d., cand.scient.

Udgiver

Veterancentret
Forsvarsministeriets Personalestyrelse
Garnisonen 1
4100 Ringsted
veteran.forsvaret.dk

Version: 1.0

Udgivet af Veterancentret, oktober 2016

English title: Suicide among veterans: 1992-2014

ISBN: 978-87-998252-4-0

Publikationen kan frit refereres med tydelig kildeangivelse.

Forside: 4. deling på patrulje i Hazrat i Helmandsprovinsen.

Foreslået kildeangivelse:

Vedtofte, M.S. Selvmord blandt veteraner: 1992-2014. Ringsted: Veterancentret; 2016.

Indholdsfortegnelse

FORORD	3
Resume	4
Summary	5
Baggrund	6
Definitioner	8
Metode og materiale	9
Datamateriale	9
Deploymentdatabasen	9
Dødsårsagsregisteret	9
Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister	9
Befolkningsstatistikregistret	10
Deltagere	10
Metode	10
Resultater	11
Beskrivelse af de inkluderede veteraner	11
Selvmord blandt veteraner og kontroller	16
Metodevalg (dødsårsag)	19
Kontakt til psykiatrien	20
Hovedresultater fra Poissonregressionsanalyser	21
Opsamling	22
Fremadrettet forskning	23

FORORD

Denne opgørelse udgår fra Videncentret ved Veterancentret. Videncentrets funktion er at producere og formidle viden om veteraners psykiske helbred, sociale forhold og generelle tilstand på et kvalificeret og videnskabeligt grundlag.

Formålet med opgørelsen er at undersøge, om veteraner udsendt med det danske Forsvar har en højere forekomst af selvmord sammenlignet med en matchet kontrolgruppe.

Opgørelsen er udarbejdet af ph.d., cand.scient. Mia Sadowa Vedtofte, Videncentret, Veterancentret i samarbejde med professor Claus Thorn Ekstrøm, Biostatistisk Afdeling, Københavns Universitet.

Resume

Metode

- I denne undersøgelse er der anvendt registerdata for at undersøge forekomsten af selvmord efter hjemkomst blandt militært udsendte (veteraner), som har været på mission i perioden 1992-2014, sammenlignet med en matchet kontrolpopulation.
- Oplysninger om selvmord kommer fra Sundhedsdatastyrelsen, som administrerer Dødsårsagsregisteret.
- Kontrolpersonerne er matchet med veteranerne ud fra køn, fødselsår og første udsendelsesdato, og har ikke været udsendt.

Resultat

- I undersøgelsesperioden er der registreret 56 selvmord svarende til 0,18 % af alle veteraner udsendt i perioden 1992-2014. Blandt de matchede kontroller er 0,22 % døde af selvmord.
- Risiko for selvmord var ens blandt alle veteraner sammenlignet med kontroller.
- Risiko for selvmord var højere blandt veteraner, der har været udsendt til Kroatien sammenlignet med de øvrige veteraner.
- Medianen for antal år efter første mission til udført selvmord var 10,26 år.

Konklusion

- Veteraner har ikke større risiko for selvmord i forhold til en matchet kontrolgruppe. Dog er det en risikofaktor at have været udsendt til Kroatien i 1990'erne, i det Kroatien-veteranerne har en større selvmordsrisiko end de øvrige veteraner i dette studie.

Summary

Method

- This register-based study has evaluated the occurrence of suicide among military personnel (veterans), whom have been deployed on international missions at least once in the period 1992-2014, compared to a matched control population.
- Information about suicide comes from "Sundhedsdatastyrelsen" that manages the Cause of Death Register.
- The controls are matched to veterans on gender, year of birth and first deployment date and have never been deployed.

Result

- Among the veterans, 56 (0.18 %) committed suicide. Within the matched controls, 0.22% committed suicide.
- There was no difference between veterans and controls in risk of committing suicide.
- Among those deployed to Croatia, there was a higher risk of suicide compared to the other veterans.
- The median number of years from first mission to suicide was 10.26 years.

Conclusion

- Veterans did not have a higher risk of committing suicide within the present study compared with a matched control group. However, being deployed to Croatia (in the 1990s) has been identified as a risk factor of suicide.

Baggrund

Med afsæt i de episoder, der har involveret veteraner i Danmark henover sommeren 2016 (selvmord, selvmordsforsøg og drab), er der opstået et ønske og behov fra både politisk såvel som fra Veterancentrets side om at styrke fokus på selvmord blandt veteraner. Denne rapport har til formål at undersøge, om der blandt veteraner udsendt med det danske Forsvar er en højere forekomst af selvmord sammenlignet med en matchet kontrolgruppe.

Danske soldater har været udsendt i FN-regi siden slutningen af 1940'erne og senere under NATO-mandat. Missionerne har gennem tiden ændret karakter fra overvejende at være fredsbevarende eller fredsskabende missioner på fx Balkan og i Mellemøsten til at være dele af internationale koalitioner underlagt NATO i fuldspektrum¹ operationer i Irak og Afghanistan. Der har været forskel på missionerne og dermed også opgaveløsningerne og karakteren af disse henover tid. Ligesom der har været forskel på den forberedelse, der har været før missionen, og hvorvidt der har været mulighed for at deltage i et hjemkomstprogram efter endt mission. Nogle af de store forskelle, der har været på de soldater, som var udsendt i begyndelsen af undersøgelsesperioden sammenlignet med dem, der var udsendt senere, er bl.a. udvælgelsesproceduren for ansøgere til Hærens Reaktionsstyrkeuddannelse (HRU). I regeringens veteranpolitik fra 2010 blev det sat som mål, at udvælgelse af soldater til udsendelse skulle styrkes ved at vurdere soldaters parathed til udsendelse. Udvalget skal bidrage til at forebygge, at veteraner får psykiske skader. Dette mål er så blevet efterfulgt, og den styrkede udvælgelse har siden 2011 bestået i, at den psykiske robusthed afdækkes ved hjælp af spørgeskema og ved behov efterfølgende interview. Derfor vil der være nogle, der var udsendt i perioden 1992-2010, som i dag ikke ville være blevet udsendt som følge af den styrkede udvælgelse. Vi kan dog endnu ikke se effekten af den styrkede udvælgelse i forhold til selvmord, da der ikke er gået lang nok tid siden implementeringen.

Ordet Balkan-veteran spænder bredt over alle de veteraner, der var og er udsendt på Balkan. Antallet af Balkan-udsendelser er højt, og de fordeler sig over flere missioner med forskellig karakter alt efter om udsendelsen var i fx Kroatien, Makedonien, Bosnien-Herzegovina eller Kosovo, og om man var udsendt under mandat i

FN, NATO eller OSCE. Indsatsen på Balkan har været og er præget af vekslende grader af belastning afhængigt af, hvornår man var udsendt. Balkan-udsendelserne har været en læreproces, som i begyndelsen bar præg af mangler i den

¹ Fuldspektrum operationer: offensive, defensive, stabiliserende og forudsætningskabende operationer.

forebyggende og behandlende indsats. Netop disse mangler har resulteret i en lang række overskrifter i medierne, hvor det fremhæves, at Balkan-veteraner ikke har fået den nødvendige støtte, da de kom hjem fra missionerne, og at de føler sig svigtet af Forsvaret. Her er der primært tale om de tidlige Balkan-udsendelser, da det bør erindres, at det danske Forsvar fortsat er indsat på Balkan, og dermed er den forebyggende og behandlende indsats successivt blevet udbygget over tid.

Det er selvforklarende, at det at være udsendt i international tjeneste i et konfliktområde medfører en højere risiko for at dø, så længe man er udsendt, i forhold til den almene danske befolkning, der opholder sig i Danmark. Men hvorvidt der er en højere risiko for at dø af forskellige årsager (herunder selvmord), når veteranerne kommer hjem fra mission, er en hypotese, som skal undersøges videnskabeligt for, at det kan afgøres, om der er en sammenhæng mellem fx at have været udsendt og risiko for selvmord senere i livet.

Selv mord kan defineres som selvvalgt afslutning af livet for egen hånd. I Danmark begår ca. 600 mennesker årligt selvmord (629 personer i 2014, tal fra Danmarks Statistik), hvilket svarer til 1,72 selvmord om dagen. Cirka 10 gange så mange foretager selvmordsforsøg. April er den måned på året, hvor der begås flest selvmord. Forskning har påvist en række risikofaktorer, som har en statistisk sammenhæng med selvmord. Selvmord i den almene danske befolkning forekommer således hyppigere hos ældre, mænd, enlige, arbejdsløse og langvarigt syge (Center for Selvmordsforskning). Selvmord forekommer altså blandt den almene danske befolkning og dermed også blandt de veteraner, der har været udsendt med det danske Forsvar. Dette aspekt er tidligere blevet formuleret således: "Det er ikke den menige, befalingsmanden eller officeren, som begår selvmord. Det er *mennesket* ikke professionen eller graden, som tager sit eget liv"².

Tidligere rapporter fra 2012 og 2014 udgivet af Center for Selvmordsforskning har beskrevet belastende og beskyttende faktorer for selvmordstanker og -adfærd blandt danske soldater, hvor data er opdateret indtil 2012. Denne opgørelse vil replikere nogle af de væsentligste fund i de to rapporter, blot med tal frem til 2014. Ligeledes vil undersøgelsen her tilføje yderligere relevante opgørelser.

Undersøgelsen foretaget af Center for Selvmordsforskning i 2012 blandt udsendte med det danske Forsvar konkluderede, at tidligere udsendte ikke har større risiko for selvmordsadfærd (selvmordsforsøg/selv mord) end baggrundsbefolkningen. Dog havde nogle af de udsendte hold på missionen til Kroatien i 1990'erne en større selvmordsrisiko end baggrundsbefolkningen i det refererede studie.

² Zøllner et al. (2012); Belastende og beskyttende faktorer for selvmordstanker og selvmordsadfærd blandt tidligere udsendte soldater. Center for Selvmordsforskning.

Registerdata tager generelt lang tid at indsamle og få adgang til, så derfor kan vi på nuværende tidspunkt kun koble dødsårsager, herunder selvmord, med vores andre registerdata frem til 31. december 2014. Næste opdatering af dødsårsagsregisteret finder sted april 2017, hvorefter 2015-tallene kan tilføjes.

Definitioner

Selvmord

Selvmord er defineret ud fra data fra dødsårsagsregisteret; før 1994 ud fra ICD 8-koderne E950-E959 og efter 1994 ud fra ICD 10-koderne DX60-DX84. Dødsårsagsregisteret indeholder alle dødsfald vedrørende personer bosiddende i Danmark på dødstidspunktet. Vi har udtræk fra dødsårsagsregisteret frem til 31. december 2014.

Veteran

En veteran er en person, der som enkeltperson eller i en enhed har været udsendt i mindst én international mission i mere end 28 sammenhængende dage under Forsvarsministeriets område. Personen er veteran uanset, om vedkommende stadig er i Forsvaret eller det civile.

Udsendelser

Vi har oplysninger om udsendelser fra 1/1 1992 til og med 31/12 2014. I alt har 30.533 personer været udsendt, og de har tilsammen 59.313 udsendelser bag sig.

Kontrolpopulation

Kontrolpopulationen er matchet på fødselsår, køn og første udsendelsesår. For hver veteran har vi fem kontrolpersoner, der har samme fødselsår og køn som den matchende veteran samt er i live på veteranens første udsendelsesdato. Herved fås en kontrolpopulation på 152.665 personer (5 x 30.533). Alle tilhørende kontrolpopulationen har ikke været udsendt med det danske Forsvar.

Metode og materiale

Denne rapport er et registerstudie af selvmord blandt veteraner, der har været udsendt med Forsvaret i international mission i perioden 1992-2014 sammenholdt med en matchet kontrolgruppe. I denne rapport indgår data fra Dødsårsagsregisteret, Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister, Befolkningsstatistikregisteret samt Veterancentrets Deploymentdatabase. Samkøringen af de enkelte registre sker på CPR-nr. Adgang til data foregår via Danmarks Statistik, hvor data opbevares, og alle analyser foregår på anonymiserede data.

Datamateriale

Deploymentdatabasen

Databasen består af alle, der har været udsendt med Forsvaret fra 1992 til 2014. Databasen bygger på manuelt indtastede data (ved FPT INTOPS³) i perioden fra 1992 til 2002. Herefter er data tilgængelige i DeMars ("Dansk Forsvars Management- og Ressourcestyringssystem"; et administrativt it-system, der anvendes af Værnsfælles Forsvarskommando). Den anvendte metode (ekstraktion af løndata fra DeMars) er at finde dem, der har modtaget FN-tillæg eller udetillægslignende tillæg. Disse tillæg er givet under udsendelsen til alle, der er udsendt i international mission. Databasen indeholder CPR-nummer, navn, land, mission, holdnummer, funktion, værnstilknytning, mission, år samt start- og slutdato for missionen. Databasen indeholder ikke oplysninger om personalegruppe (konstabel/officer mv.).

Dødsårsagsregisteret

Dødsårsagsregisteret administreres af Sundhedsdatastyrelsen. Når en person dør i Danmark, foretager en læge ligsyn. Lægen udfylder en dødsattest, som rummer en række oplysninger om dødsfaldet. Disse videregives til Sundhedsdatastyrelsen og danner basis for Dødsårsagsregisteret. Registeret indeholder bl.a. dødsdato og dødsårsag.

Det Psykiatriske Centrale Forskningsregister

Det Danske Psykiatriske Centrale Forskningsregister blev elektronisk etableret i 1969 og indeholder data fra alle psykiatriske indlæggelser. Fra 1. januar 1995 omfatter registeret ligeledes ambulante kontakter og skadestuebesøg i psykiatrien. Registeret indeholder bl.a. oplysninger om kontaktårsag og den diagnose, der ved

³ FPT INTOPS: Forsvarets Personeltjeneste, Internationale operationer

afslutning af en kontakt bedst angiver den vigtigste tilstand, som kontakten drejede sig om (aktionsdiagnosen).

Befolkningsstatistikregistret

Befolkningsstatistikregistret indeholder data fra Det Centrale Personregister (CPR), som er et landsdækkende statsligt folkeregister, og indeholder grundlæggende personoplysninger om enhver, der har et personnummer (CPR-nummer). Registret administreres af Danmarks Statistik og indeholder oplysninger om civilstand m.m.

Deltagere

Undersøgelsespopulationen i dette studie består af alle, der har været udsendt i internationale missioner med det danske Forsvar i perioden 1992-2014. Startåret 1992 er valgt, da det var her Danmark for første gang militært engagerede sig i borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien. Samtidig er det fra 1992, vi har data fra Veterancentrets deploymentdatabase. Sluttidspunktet med udgangen af 2014 er valgt, da data fra Dødsårsagsregisteret kun er opdateret hertil.

Metode

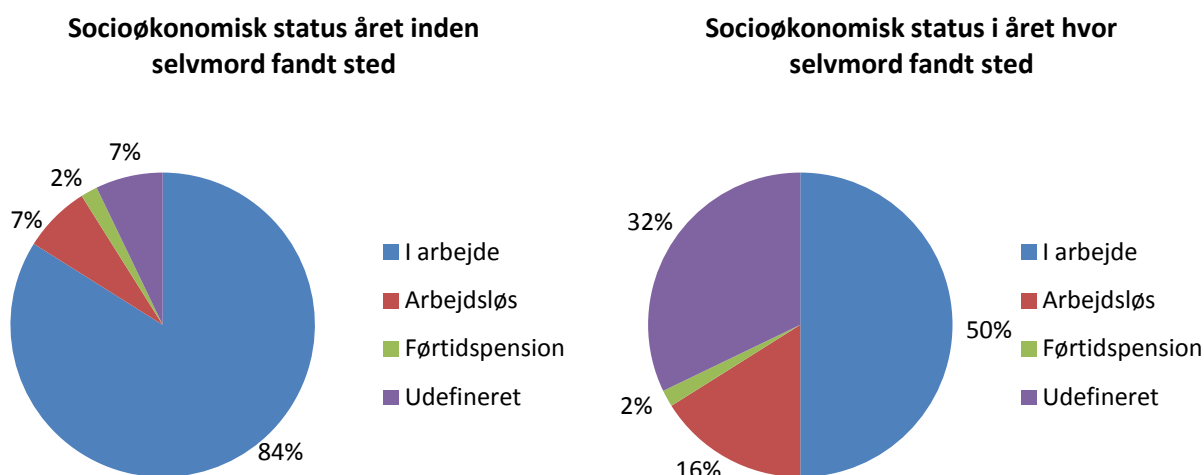
Alle veteraner er inkluderet i studiet på tidspunkt for deres første udsendelse og fulgt frem til død af selvmord eller afslutning af studiet (31/12 2014). Risiko for selvmord er sammenlignet med en matchet kontrolgruppe. Der er udført poissonregression til at beregne den relative risiko for selvmord justeret for mission, køn og funktion (kamp/ikke kamp).

De, der har været udsendt til Balkan, har haft op til 22 års opfølgningstid, hvorimod de, der har været udsendt til Afghanistan, højst kan have en opfølgningstid på 12 år. Da selvmord oftest er afslutningen på en proces, der tager tid, vil det være misvisende at sammenligne fx Balkan- og Afghanistan veteraner, da de har haft forskellig tid til at udvikle selvmord. Derfor vil der i analyserne blive fokuseret på sammenligning af veteraner som helhed med kontrolgruppen i stedet for at sammenligne på tværs af missioner, dog justeret for fx kampfunktion under udsendelse.

Resultater

Beskrivelse af de inkluderede veteraner

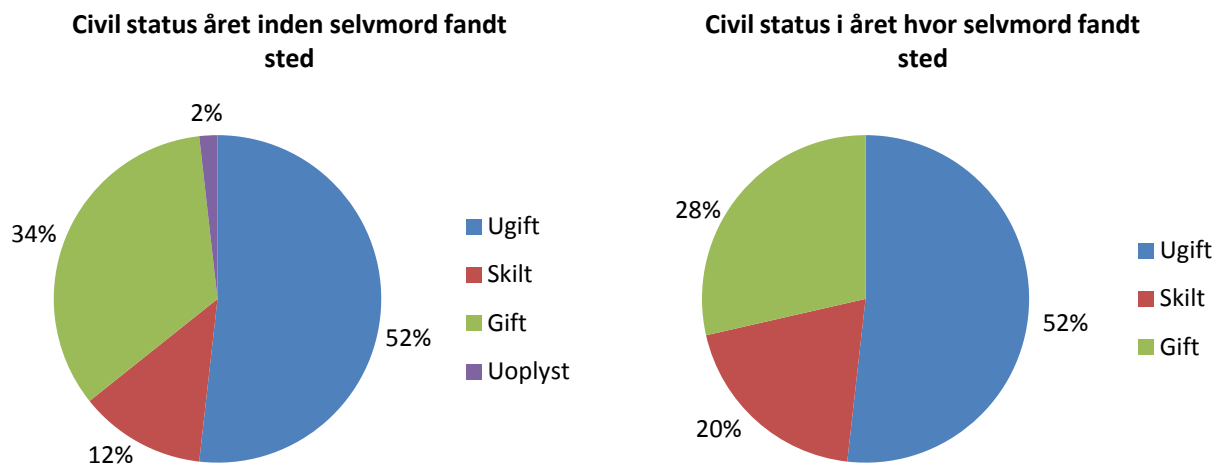
I denne undersøgelse er der registreret 56 selvmord blandt veteraner udsendt i perioden 1992-2014. Disse 56 personer har tilsammen været udsendt 101 gange. Alle 56 veteraner, der har begået selvmord, er mænd. Blandt alle udsendte med det danske Forsvar i perioden 1992-2014 er 94 % mænd og 6 % kvinder.

Figur 1. Socioøkonomisk status blandt de 56 veteraner, der har begået selvmord hhv. året inden, selvmord fandt sted (til venstre) og i samme år, som selvmordet fandt sted (til højre). I arbejde defineres som: selvstændig, topleder, lønmodtager eller elev. Arbejdsløs defineres som: arbejdsløs, modtager af dagpenge eller kontanthjælpsmodtager.

Hovedparten (84 %) af de 56 veteraner, der har begået selvmord, var i arbejde året inden, de valgte at begå selvmord. For en del af veteranerne sker der en ændring i socioøkonomisk status fra året før selvmordet til det år, hvor de begår selvmord, idet andelen i arbejde går fra 84 % til 50 %. Samtidig stiger andelen af arbejdsløse og gruppen af "udefineret".

Både i året inden selvmordet fandt sted og i samme år, som selvmordet fandt sted, var der blandt de 56 veteraner 52 %, der var ugifte, hvorimod andelen af gifte falder fra 34 % til 28 %, og skilsmisseraten ændrer sig fra 12 % til 20 % (figur 2).

Figur 2. Civil status blandt de 56 veteraner, der har begået selvmord hhv. året inden, selvmord fandt sted (til venstre) og i samme år, som selvmordet fandt set (til højre).

Antallet af udsendelser varierer i gruppen af veteraner, der har begået selvmord, fra én udsendelse og op til seks udsendelser (tabel 1). Blandt alle veteraner varierer antallet af udsendelser fra en til 21. Fælles i begge grupper af veteraner er, at omtrent halvdelen kun har været udsendt én gang. Blandt de veteraner, der har begået selvmord, har 55 ud af 56 haft deres første udsendelse til Balkan. Den sidste (1/56) havde første udsendelse med Søværnet på en skibsmission, og land er derfor ikke anført.

Fordelingen af kamp/ikke-kampfunktion er ligeledes vist i tabel 1. Blandt alle de udsendte (30.533 personer) har 32 % haft en kampfunktion under første udsendelsen. Denne andel er lidt højere blandt de 56 veteraner, der har begået selvmord, hvor 46 % har haft en kampfunktion under første udsendelse.

Tabel 1 Udsendelses-karakteristika for veteraner, der har begået selvmord, og blandt alle veteraner.

			Veteraner, der har begået selvmord		Alle veteraner	
			Antal (n)	Andel (%)	Antal (n)	Andel (%)
Alle			56		30.533	
Antal udsendelser pr. person						
1			27	48	16.175	53
2			20	36	7323	24
3			5	9	3449	11
4			2	4	1718	6
5+			2	4	1868	6
Udsendelsesland ved første udsendelse						
Afghanistan			0	0	5889	19
Bosnien			17	30	6399	21
Irak			0	0	2556	8
Kosovo			8	14	6324	21
Kroatien			29	52	5488	18
Libanon			0	0	520	2
Makedonien			1	2	392	1
Øvrige			1	2	3028	10
Funktion* ved første udsendelse						
Kamp			26	46	9821	32
Ikke kamp			30	54	20.712	68

*Ikke-kampfunktion er defineret ved gjorde tjeneste i administrativ, logistisk eller anden type enhed, som ikke er en kampenhed.

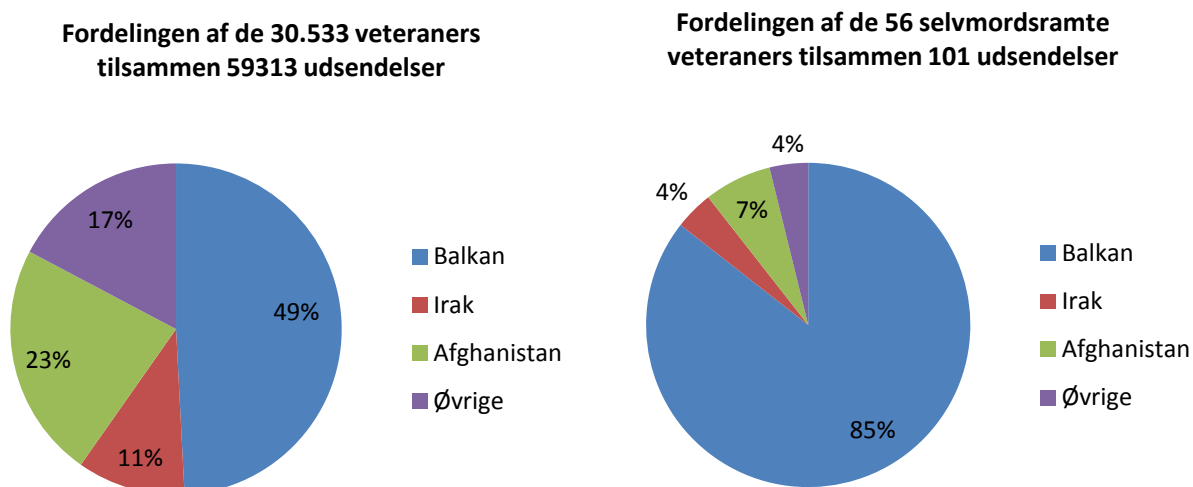
Ved test for om selvmord er relateret til antal udsendelser (1,2 eller 3 eller flere gange), findes ingen signifikant sammenhæng mellem antal udsendelser og risiko for selvmord (tabel 2).

Tabel 2 Forskel i selvmordshyppighed blandt veteraner fordelt på antal udsendelser.

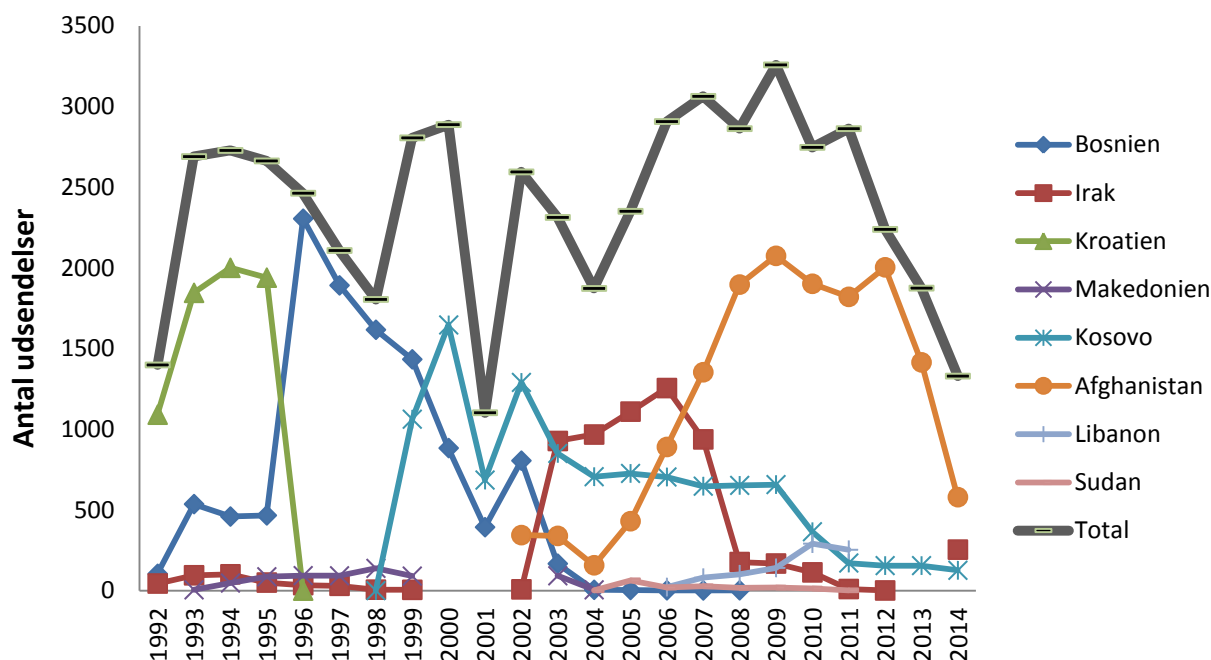
Antal udsendelser	Selvmord	Ikke selvmord	OR (95 % CI)	p-værdi
1	27	16.148	1	-
2	20	7303	1,64 (0,91- 2,92)	0,09
3+	9	7026	0,77 (0,36- 1,63)	0,49

Eftersom nogle af veteranerne har været udsendt flere gange, har nogle af de veteraner, der har begået selvmord, også været udsendt andre steder end Balkan (55/56 havde første udsendelse til Balkan). De 56 veteraner, der har begået selvmord, har tilsammen været

udsendt 101 gange, og deres udsendelser fordeler sig som vist i figur 3 (til højre). Fordelingen af de 30.533 veteraners totale udsendelser (59.313) er også vist i figur 3 (til venstre). Balkan-udsendelser dominerer begge diagrammer, da man har udsendt soldater til Balkan gennem hele denne rapportes opfølgningstid. Herved vil det også forventes, at flest selvmord ses i denne gruppe grundet det store udsendelsesantal, samt at det er dem, der har haft længst opfølgningstid (tid til at udvikle en tilstand, som ender med selvmord). En skitse over udsendelseslande og årstal er vist i figur 4, hvor man kan se, hvilke årstal missionerne til de forskellige lande begynder og slutter, og dermed også opfølgningstid på de enkelte missionslande.

Figur 3 Fordelingen af det totale antal udsendelser blandt alle veteraner (til venstre) og blandt de veteraner, som har begået selvmord (til højre) opdelt på udsendelsesområde (én veteran kan tælle med mere end én gang).

Figur 4. Oversigt over alle udsendelser med det danske Forsvar i perioden 1992-2014 opgjort som det samlede antal påbegyndte udsendelser pr. år. De missionslande med flest antal udsendelser pr. år er angivet med separate linjer, mens missionslande med færre antal årlige udsendelser er inkluderet linjen "Total".

Tablet 3 Antal udsendelser (101) blandt de 56 veteraner, der har begået selvmord. En veteran med flere udsendelser indgår flere gange i tabellen.

Mission*	Udsendelser blandt dem, der har begået selvmord	Udsendelser blandt alle veteraner	Procent udsendelser med selvmord blandt alle udsendelser til samme område
IFOR	8	2267	0,35 %
IRAK	4	4480	0,09 %
ISAF	6	12.243	0,05 %
KFOR	17	9984	0,17 %
SFOR	16	7183	0,22 %
UNPROFOR, Kroatien, inkl. UNCRO	36	6675	0,54 %
UNMIS	1	164	0,61 %
UNPROFOR, Makedonien, inkl. UNPREDEP m.fl.	1	550	0,18 %
UNPROFOR, Bosnien	8	1613	0,50 %
Udsendt med Søværnet	2	3654	0,05 %
Udsendt med Flyvevåbnet (Kandahar)	1	300	0,33 %
Missionen kan ikke identificeres	1	503	0,20 %

*IFOR: Implementation Force i Bosnien-Herzegovena; IRAK: Operation Iraqi Freedom og United Nations Guards Contingent in Iraq; ISAF-RCS: International Security Assistance Force i Helmand-provinsen, Afghanistan; KFOR: Kosovo Force; SFOR: Stabilization Force in Bosnien-Herzegovena; UNMIS: United Nations Mission in Sudan; UNPROFOR, Bosnien: United Nations Protection Force i Bosnien (1992-1996); UNPROFOR, Kroatien: United Nations Protection Force i Kroatien (1992-1995), inkl.

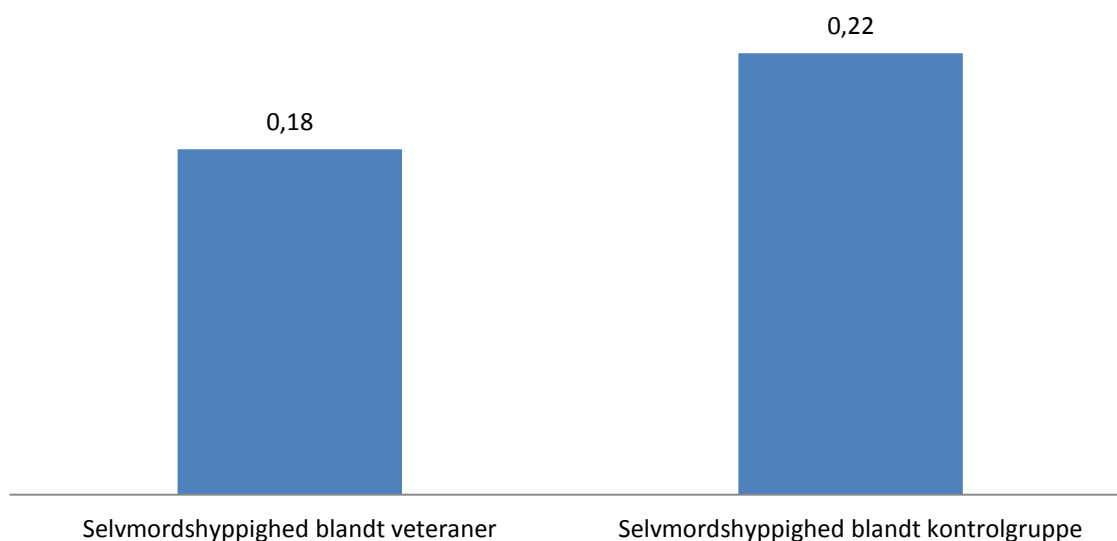
UNCRO: United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia (1995-1996); UNPROFOR, Makedonien: United Nations Protection Force i Makedonien (1992-1995), inkl. UNPREDEP: United Nations Preventive Deployment Force in the former Yugoslav Republic of Macedonia (1995-2002).

En frekvensfordeling over udsendelserne viser, at de fleste selvmord er begået af personer, der har været udsendt til Balkan tilbage i 1990'erne (tabel 3). Dette skal dog ses i lyset af, at der også har været flere udsendelser til Balkan sammenlignet med fx Irak og Afghanistan. Som det også fremgår af tabel 3, udgør procentdelen af udsendelser, hvor der har været veteraner, der efterfølgende har begået selvmord, mellem 0,05 og 0,61 % af udsendelserne til samme område.

Fælles for de 56 veteraner, der har begået selvmord, er, at de alle har været udsendt på Balkan. Nogle af disse har efterfølgende også være udsendt andre steder.

Selv mord blandt veteraner og kontroller

Der blev identificeret 56 selvmord i veteranpopulationen svarende til 0,18 % og 0,22 % i den matchede kontrolpopulation.

Figur 5 Andelen af selvmord blandt veteraner og matchede kontroller i perioden 1992-2014.

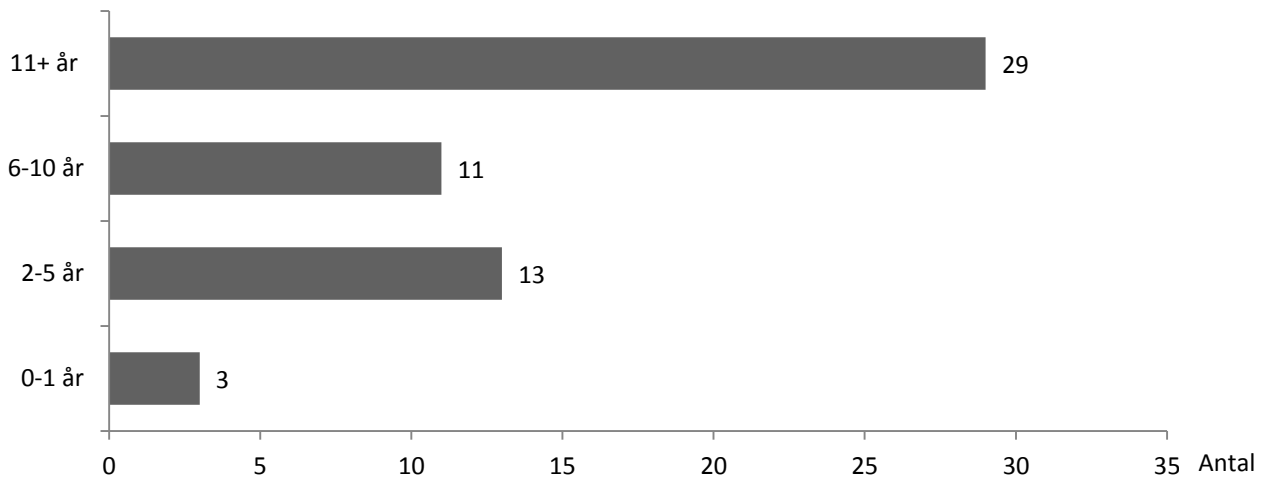
Jævnfør tabel 4 har de veteraner, der har begået selvmord, haft deres første udsendelse i perioden 1992-2004, og de, der har været udsendt flere gange, har haft sidste udsendelse i 2011.

Tabel 4 Oversigt over hvor mange veteraner, som har begået selvmord, der har været udsendt hvert år i perioden 1992-2014, fordelt på førstegangsendelser og alle udsendelser.

Udsendelsesår	Veteraner, der har begået selvmord (første udsendelse)	Veteraner, der har begået selvmord (alle udsendelser)
1992	5	5
1993	13	18
1994	4	8
1995	11	14
1996	2	8
1997	6	7
1998	1	2
1999	4	6
2000	4	10
2001	1	1
2002	1	1
2003	3	7
2004	1	2
2005		3
2006		2
2007		3
2008		1
2009		2
2010		
2011		1
2012		
2013		
2014		
i alt (1992-2014)	56	101

Figur 6 viser hvor lang tid efter første mission, selvmordet blev begået (tid fra første udsendelse til dato for død af selvmord). Median-tid fra første mission til selvmord er 10,26 år, og 71 % af selvmordene ligger 6 år eller mere efter veteranens første mission.

Antal år fra første mission til efterfølgende selvmord

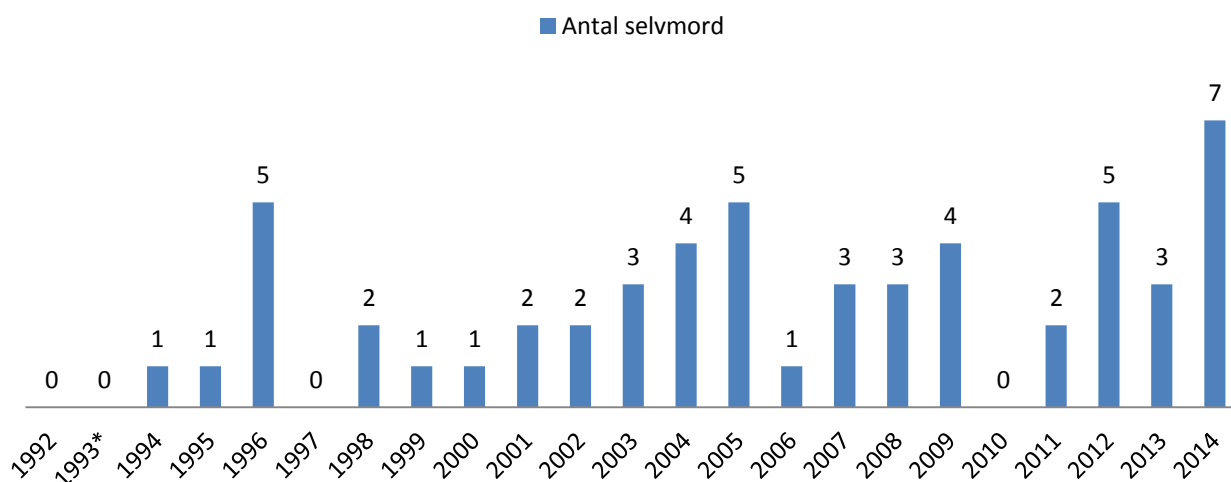
Figur 6 Oversigt over antal år fra første udsendelse til dato for selvmord blandt de 56 veteraner, der har begået selvmord. [Median 10,26 år, min. 0,32 år og max 18,6 år]

Tabel 5 viser aldersfordelingen blandt veteranerne på dødstidspunktet (min: 21 år, max: 73 år, median: 38 år). Som forventet er der flest i alderskategorien 40 år eller derover, der har begået selvmord, da risikofaktorer for selvmord akkumuleres igennem livet.

Tabel 5. Veteraner og kontroller, der har begået selvmord i forhold til alder ved dødstidspunkt.

Alder ved selvmord	Veteraner		Kontrolpersoner
	<i>n</i>	%	%
Under 25 år	4	7	10
25-29 år	6	11	16
30-34 år	10	18	17
35-39 år	15	27	16
40 år eller derover	21	37	41
I alt	56	100	100

Fordelingen af selvmord opdelt på dødsår ser ud som angivet i figur 7.

Figur 7 Antal selvmord blandt veteraner udsendt 1992-2014 fordelt på dødsår.

* I Center for Selvmordsforskningens rapport fra 2014 er der opgivet ét selvmord i 1993. Der kan være en forskel i udtrækningen af veteraner, der kan forklare, hvorfor vi i nærværende population ikke har nogen registrerede selvmord i 1993.

Metodevalg (dødsårsag)

Metodevalget blandt veteraner ved selvmord adskiller sig fra metodevalget i kontrolgruppen. En større andel af veteranerne anvender skydning end i kontrolgruppen (32 % vs. 12 %), hvorimod kontrollerne i større grad anvender hængning som metode (39 % vs. 29 %) (tabel 6).

Tabel 6 Metodevalg blandt dem, der har begået selvmord. Veteraner og kontrolgruppe.

Metode*	Veteraner	Kontrol
Forgiftning	29 %	28 %
Hængning	29 %	39 %
Skydning	32 %	12 %
Ekspllosive materialer, røg og ild	4 %	3 %
Skær og stik	2 %	1 %
Drukning	0 %	3 %
Spring fra højde	2 %	4 %
Under køretøjer	2 %	7 %
Kollision med køretøj	0 %	2 %
Andre uspecificerede metoder	2 %	1 %

*Dødsårsager: DX61-67 + E9503, 9509, 9523: forgiftning; DX70 + E9530: hængning; DX71 + E9540: drukning; DX72-74: skydning; DX75-76 + E9550: eksplosive materialer, røg og ild; DX78: skær og stik; DX80: spring fra højder; DX81: under køretøjer; DX82: kollision med køretøj; DX83-84 + E9580, 9590: andre specificerede metoder.

Kontakt til psykiatrien

Da vi kun har psykiatriske registerdata opdateret til 2012 i vores database, er der i dette afsnit kun medtaget de 29.814 veteraner, som har været udsendt frem til 2012. Dette har ikke betydning for resultaterne for de veteraner, der har begået selvmord, da de jf. tabel 4 har første udsendelse i perioden 1992-2004.

Antallet af veteraner med en psykiatrisk diagnose før første udsendelse er 410 ud af de 29.814, der har været udsendt i perioden 1988-2012. Blandt de 56, der har begået selvmord, er der en, der har en psykiatrisk diagnose inden første udsendelse (tabel 7).

Tabel 7 Højest rangeret psykiatrisk diagnose før første udsendelse*.

Psykiatrisk diagnose før første udsendelse (1988-2012)		
Højest rangeret F-diagnose før første udsendelse	Antal (blandt alle udsendte)	Antal (blandt, de der har begået selvmord)
Psykelige sygdomme på baggrund af sygdom eller skade i hjernen (F 0-10)	1	0
Skizofreni (F20)	1	0
Skizotypiske sindslidelser, psykose m.v.(F21-29)	16	0
Affektive lidelser (F30-39)	59	0
Nervøse og stressrelaterede tilstande (F40-49)	160	1
Spiseforstyrrelser m.m. (F 50-59)	14	0
Specifikke forstyrrelser af personlighedsstrukturen (F60-69)	29	0
Mental retardation (F 70-79)	0	0
Specifikke og gennemgribende udviklingsforstyrrelser (F 80-89)	18	0
Psykelige forstyrrelser i barndommen (F 90-99)	85	0
Psykelige lidelser forårsaget af misbrug af alkohol eller narkotika (F 10-19)	27	0
I alt	410 ud af 29 814	1 ud af 56

*I denne opgørelse er F-diagnose før første udsendelse defineret som værende den højest rangeret F-diagnose inden første udsendelse. Hierarkiet, der er anvendt til at definere den højest rangeret F-diagnose; F00-09>F20>F21-29>F30-39...>F90-99>F10-19, hvoraf de førstnævnte er de mest alvorlige. F10-19 er nederst i hierarkiet, dvs. sekundært til de øvrige diagnoser.

Efter første udsendelse er der ni af de 56 veteraner, der har begået selvmord, som har fået en eller flere F-diagnoser, heriblandt tre veteraner, der har fået diagnosen DF431: Posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD).

Hovedresultater fra Poissonregressionsanalyser

I et samlet test er der ikke forskel på kontrollerne og på veteranerne i deres risiko for selvmord (RR = 1,02, p-værdi = 0,90).

I analyse af effekt på selvmordsrisiko i forhold til køn, funktion og udsendelsessted kan resultaterne ses i tabel 8. Selvmordsrisikoen for mandlige veteraner i forhold til kvindelige veteraner er 5,26 gange højere (RR= 5,20, p-værdi = 0,0042), ligeledes er der en 2,4 gange højere risiko for selvmord blandt veteraner udsendt til Kroatien sammenlignet med veteraner udsendt til andre steder (RR= 2,44, p-værdi 0,0046).

Tabel 8 Relativ risiko for selvmord blandt veteraner.

Risikofaktor	Relativ Risiko	P-værdi
Køn, Mand	5,26	0,0042
Funktion, kamp	1,20	0,33
Udsendelsesland, Kroatien	2,44	0,0046

Da en tidligere analyse fra Center for Selvmordsforskning har fundet, at det at have været udsendt til Kroatien gav en højere selvmordsrisiko, er det baggrunden for, at vi undersøger effekten af udsendelse til Kroatien.

Har veteraner højere risiko for selvmord i forhold til kontrolpopulationen: Nej

* Hvis man laver et samlet test, er der ikke forskel på kontrollerne og på veteranerne i deres risiko for selvmord. Veteraner har en 0,2 % lavere risiko for selvmord i forhold til kontrolpopulationen men dette forhold er langt fra statistisk signifikant (p=0.90), så i praksis er der ingen forskel.

Har kvindelige og mandlige veteraner samme selvmordsrisiko: Nej

* Kvinder har generelt meget mindre selvmordsrisiko end mænd - også efter vi har korrigeret for, at de kan have haft forskellig funktion. Kvindernes risiko for selvmord er 5.2 gang mindre (420%) end mændene, og dette er klart statistisk signifikant (p=0.0045)

Har veteraner udsendt til Kroatien højere risiko for selvmord: Ja

* Hvis man splitter veteranerne op, så man ikke bare tager højde for den funktion, de har haft ved deres første udsendelse, men også om de har været i Kroatien, så ser man en klar effekt. Hvis man sammenligner risikoen for selvmord blandt de personer, der har været i Kroatien sammenlignet med de personer, der ikke har været i Kroatien, og samtidig korrigerer for deres funktion, så ser man en 2.44 gange større risiko for selvmord blandt veteranerne selv når man har korrigeret for deres funktion. Denne effekt er også klart statistisk signifikant (p=0.0046).

Har de, der har været organiseret i en kampenhed, højere risiko for selvmord: Nej

* De, der har været organiseret i en kampenhed, har en 20% større risiko (altså 1.20 gange) for selvmord end kontrolpopulationen, men dette forhold er langt fra statistisk signifikant (p=0.33), så i praksis er der ingen forskel.

Note: Generelt er risikoen for selvmord lav både blandt veteranerne og i kontrolbefolkningen, og det betyder, at relative risici kan se store ud, selvom der i absolutte tal måske ikke er den store forskel.

Opsamling

I dette registerstudie med op til 22 års opfølgning efter hjemkomst er der ikke forskel på veteraner og kontrolpopulation i deres risiko for selvmord.

Undersøgelsen inkluderer 30.533 veteraner, som tilsammen har været udsendt 59.313 gange på internationale missioner i perioden 1992-2014. Blandt alle udsendte er 94 % mænd.

I alt har 56 veteraner, som tilsammen har været udsendt 101 gange, begået selvmord. De er alle mænd i alderen 21-73 år med en medianalder på 38 år. Hyppigheden af selvmord afviger ikke fra kontrolpopulationen, men metodevalget blandt veteraner ved selvmord adskiller sig fra metodevalget i kontrolgruppen. En større andel af veteranerne anvender skydning end i kontrolgruppen, hvorimod kontrollerne i større grad anvender hængning som metode.

Medianen for antal år efter første mission til udført selvmord var 10,26 år. Udsendelsesår for første udsendelse blandt de selvmordsramte veteraner var i perioden 1992-2004 jf. tabel 4. Det vides ikke, om der med tiden ses samme mønster for selvmordsadfærd blandt veteraner, der har haft første udsendelse til Irak eller Afghanistan, men dette kan undersøges i fremtiden.

Det er vigtigt at holde for øje, når selvmordsdebatten blandt veteraner ruller i medierne og på de sociale medier, at det er en relativ lille andel af veteraner, der vælger at begå selvmord (0,18 % af alle veteraner), og andelen adskiller sig ikke fra baggrundsbefolkningen. Jf. tabel 3, så er der ligeledes et lavt antal af selvmord på de enkelte missioner, også blandt Balkan-udsendingerne. Så selvom der er en højere risiko for selvmord blandt veteraner fra Kroatien sammenholdt med andre veteraner, så er det "kun" 0,54 % af alle veteraner udsendt til Kroatien, der har begået selvmord.

Man vil aldrig kunne undgå, at veteraner begår selvmord, for veteraner er også mennesker, og mennesker begår selvmord. Det, vi kan gøre, er at se på, hvilke risikofaktorer for selvmord, der muligvis er forhøjet blandt veteraner for at belyse, hvor vi kan sætte ind med tiltag. Det er tidligere blevet identificeret, at deltagelse i hjemkomstprogram efter udsendelse og at kunne få støtte fra sin partner efter udsendelse, er nogle af de beskyttende faktorer mod selvmordsforsøg⁴. Netop disse to faktorer indgår i de tilbud, der er til veteraner i dag: Alle udsendte bliver i dag tilbudt deltagelse i hjemkomstprogram efter udsendelse, og Veterancentret tilbyder i dag alle nuværende ansatte i Forsvaret, tidligere ansatte og deres partnere at deltage i PREP-kurser, som hjælper par til bedre kommunikation og herunder positiv støtte fra partner efter udsendelse (opstartede i 2015).

Samlet kan det konkluderes, at veteraner ikke har højere risiko for at begå selvmord i forhold til en matchet kontrolgruppe. Dog har de veteraner, der har været udsendt til

⁴ Zöllner et al. (2012); Belastende og beskyttende faktorer for selvmordstanker og selvmordsadfærd blandt tidligere udsendte soldater. Center for Selvmordsforskning.

Kroatien i starten af 1990'erne en øget risiko for at begå selvmord i forhold til andre veteraner.

Fremadrettet forskning

Arbejdet med at belyse selvmord blandt veteraner stopper ikke med denne rapport. Der er fra Veteracentrets side et ønske at kunne uddybe denne rapport i fremtiden med også at undersøge selvmordsforsøg blandt veteraner og matchede kontroller, samt opdatere rapportens fund, når nye data foreligger. Ligeledes kan det om nogle år undersøges, om selvmordsrisikoen er forskellig blandt veteraner, der har haft første udsendelse på hhv. Balkan, Afghanistan og Irak, da det på nuværende tidspunkt er for tidligt at kunne sammenligne missionerne.

www.veteran.forsvaret.dk

72 81 97 00

VETERANCENTRET

Selv mord blandt veteraner: 1992-2014

Udgivet oktober 2016